

КОМПОНЕНТИ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ СТУДЕНТІВ ІЗ РІВНЕМ ПІДГОТОВКИ «BEGINNERS»

А.О. Борисова, А.О. Колесник, О.О. Мануєнкова, В.О. Архипова

Визначено компоненти змісту навчання читанню під час викладання іноземних мов, розглянуто функції, які виконує викладач і студент у двосторонньому процесі навчання читанню. Розкрито роль читання в процесі опанування іноземної мови. Навчання читанню має здійснюватися на свідомій основі та із залученням студентів до самостійної активної роботи з оволодіння складними навичками й уміннями під час вивчення англійської мови.

Ключові слова: читання, прийом навчання, викладач, студент, сучасні засоби навчання, навчальний матеріал, іноземна мова, навички.

КОМПОНЕНТЫ СОДЕРЖАНИЯ ОБУЧЕНИЯ ЧТЕНИЮ СТУДЕНТОВ С УРОВНЕМ ПОДГОТОВКИ «BEGINNERS»

А.А. Борисова, А.А. Колесник, Е.О. Мануєнкова, В.А. Архипова

Определены компоненты содержания обучения чтению во время преподавания иностранных языков, рассмотрены функции, которые выполняет преподаватель и студент в двустороннем процессе обучения чтению. Раскрыта роль чтения в процессе освоения иностранного языка. Обучение чтению должно осуществляться на сознательной основе и с вовлечением студентов в самостоятельную активную работу по овладению сложными навыками и умениями при изучении английского языка.

Ключевые слова: чтение, прием обучения, преподаватель, студент, современные средства обучения, учебный материал, иностранный язык, навыки.

COMPONENTS OF READING CONTENT TRAINING FOR STUDENTS WITH "BEGINNERS" TRAINING LEVEL

A. Borysova, A. Kolesnyk, O. Manuyenkova, V. Arkhyпова

Reading is an independent form of speech activity, which provides written form of communication. It occupies one of the main places of use, importance and accessibility.

The components of the reading content training during foreign languages teaching, the functions of teacher and student in the bilateral reading training process are considered in the research paper. The role of reading in the

process of foreign language learning is developed. If students master English reading, that is, they learn to receive information from the printed text, it allows them expanding and enriching themselves with knowledge and enjoying their activities in the learning language.

As the mean of reading information obtaining, reading plays the role mainly of silently reading. It is the application of the formed verbal, lexical and grammatical skills for obtaining information from the text as from the complete entity. If students practically master reading as a type of speech activity, that is, they learn obtaining information from the text, it allows solving educational and developmental tasks more successfully.

During the reading, it's important to ensure that reading comprehension is achieved through the recognition of grammatical forms; grammatical signals, the grammatical structure of the sentence, and not only through the knowledge of words.

Reading creates favorable conditions for memorizing and, consequently, for stronger assimilation of the educational material of speech.

In the reading training process it is necessary to emphasize the important role of forming in the first place its procedural aspect, the mastery of which also provides the content and semantic aspect.

Reading training should be done on the conscious base and on involving students in independent active work on mastering complex skills and abilities during the study of English. The great role of reading is in mastering of spoken, lexical, grammatical skills and in that help which it provides in the formation of listening comprehension and speaking.

Keywords: *reading, teaching method, teacher, student, modern teaching technics, teaching material, foreign language, skills.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Читання – це самостійний вид мовної діяльності, який забезпечує письмову форму спілкування. Воно посідає одне з головних місць із використанням, важливості та доступності.

Читання належить до рецептивних видів мовленнєвої діяльності, оскільки воно пов'язане зі сприйняттям (рецепцією) і розумінням інформації, закодованої у графічних знаках. У читанні виділяють змістовний план (тобто про що текст) і процесуальний (як прочитати й озвучити текст). У змістовному плані результатом діяльності читання буде розуміння прочитаного; у процесуальному – сам процес читання, тобто співвіднесення графем із фонемами, становлення цілісних прийомів упізнавання графічних знаків, формування внутрішнього мовного слуху, переклад усередину зовнішнього промовляння, скорочення внутрішнього промовляння та встановлення безпосереднього зв'язку між «семантичним» і графічним комплексами, що знаходить вираження в читанні вголос і подумки, повільному і швидкому з повним розумінням або загальним охопленням [1; 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час вивчення іноземної мови студент повинен оволодіти мовними вміннями, що реалізують комунікативну суть мови – слугують засобом спілкування, розширення світогляду та розвитку інтелектуальних можливостей. Викладач покликаний стимулювати навчання студента. Навчання – це активний процес, що здійснюється через залучення студента до різної діяльності. Уже доведено, що надмірна активність викладанні в передачі знань, детальних пояснень часто призводить до гальмування в сприйнятті студентів. Іноді викладачі, незадоволені результатом своїх пояснень, дивуються: «Я вже кілька разів пояснював це явище». Ефект повторних пояснень зазвичай незначний, тому що в студентів виникає хибне враження, що вони все це вже знають і вміють – вони залишаються внутрішньо пасивними і, отже, несприйнятливими. К.Д. Ушинський дуже точно охарактеризував викладацьку активність як «перетерпіння діяльності іншого». У викладача та студента одні цілі: у першого – провести заняття, а в другого – досягти кінцевих результатів, що можливо в кінці курсу навчання [3].

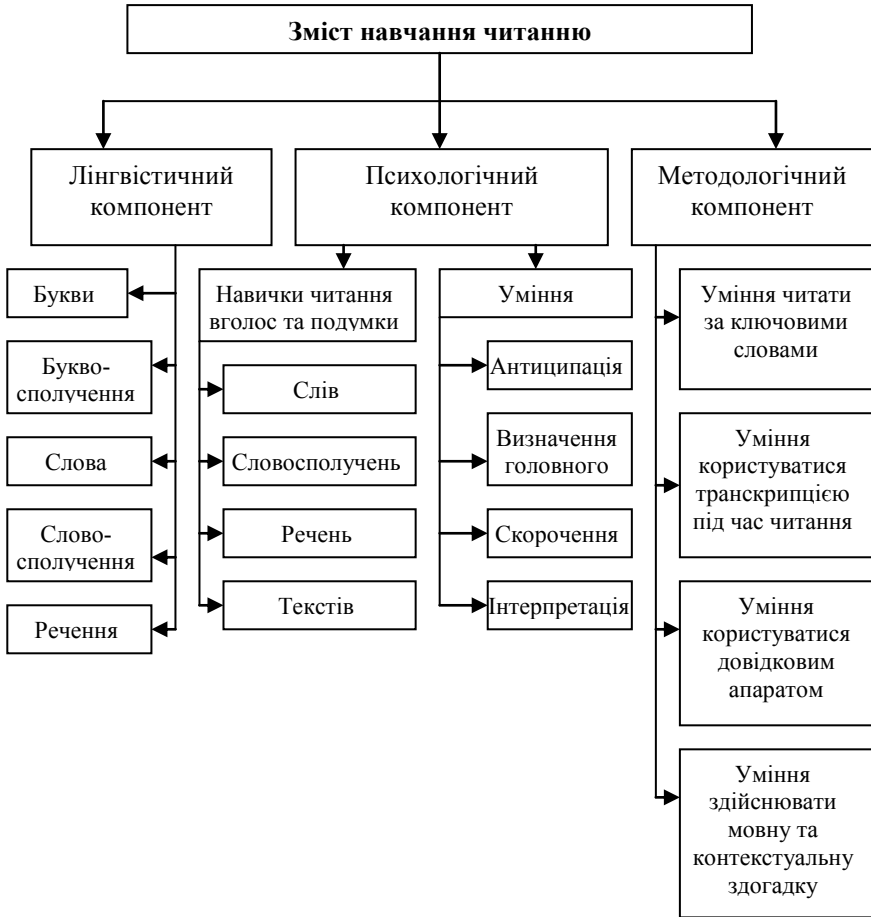
Розуміння, ступінь його повноти, точності, глибини залежить від мети читання, яку ставить перед собою читач. А саме виявити, про що текст, визначити головне в ньому або точно зрозуміти текст у всіх деталях.

У структурі читання як діяльності можна виділити мотив, мету, умови, результат. Мотивом завжди є спілкування за допомогою друкованого слова; метою – отримання інформації з того питання, яке цікавить читача. До умов діяльності читання належить оволодіння графічною системою мови та прийомами отримання інформації. Результатом діяльності є розуміння або вилучення інформації з прочитаного з різним ступенем точності та глибини.

Мета статті – визначення компонентів змісту навчання читанню під час викладання іноземних мов; розгляд функцій, які виконують викладач і студент у двосторонньому процесі навчання читанню.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчання читанню складається з трьох компонентів:

- лінгвістичного (букви, буквосполучення, слова, словосполучення, речення, тексти);
- психологічного (виявлення тих навичок і вмінь, які складають суть самого читання);
- методологічного (навчання студентів прийомам навчання з опанування читання англійською мовою) (рис.).

Рис. Зміст навчання читанню

Під час навчання читанню англійських слів для студентів із рівнем підготовки «beginners» необхідно підкреслювати особливості нової літери, який звук або звуки вона передає в англійській мові та її відповідність або невідповідність у рідній мові [4].

Великі труднощі пов'язані з читанням голосних, поєднанням голосних і деяких приголосних, що читаються по-різному залежно від позиції в словах.

Студентів слід навчити читати слова, які пишуться по-різному, а читаються однаково: sun – son, two – too, write – right; sea – see, eye – I тощо.

Оскільки початківцям характерне «послівне» читання, то з перших кроків необхідно навчати їх читання по синтагмах, об'єднуючи слова в певні смислові групи.

Великі труднощі в оволодінні читанням – вилучення інформації з речення або абзацу на основі знання структури та структурних елементів, а не тільки слів. Наприклад, I want to help him і I want him to help me або There is some water in the glass; Nick, please, water the flowers; Give me a book, please (a book – будь-яку, яку-небудь); Give me the book, please (the book – ту, ту саму); Nick, do not forget your skates; Nick skates very well та ін.

Виходячи з особливостей читання англійською мовою, попереднє – усне відпрацювання навчального матеріалу, допомагає усунути частину труднощів, що перешкоджають розумінню змісту. Іншими словами, усне випередження більшою мірою допомагає в змістовному плані, тобто студенти повинні розуміти те, що вони читають (слова, словосполучення, речення), але воно практично не допомагає в процесуальному плані. Подібне явище характерне й для оволодіння читанням рідною мовою.

Навчання читання може відбуватися різними шляхами: шляхом читання цілих слів і читання цілих речень. Під час роботи над читанням окремих слів, що забезпечують студентам установлення графемно-фонемних відповідностей на основі принципу свідомості, необхідно розвивати також швидкість реакції на графічний образ слова, тобто звертати увагу на темп прочитання слів.

Успіх у навчанні читання окремих слів буде визначатися тим, наскільки свідомо, самостійно студент читає ключове слово; «бачить» у ньому правило, яке дозволяє йому читати інші слова з опорою на нього; уміє знайти й правильно прочитати слово серед інших, що підпорядковуються засвоєним раніше правилам.

Контроль читання слів здійснюється вголос індивідуально і в швидкому темпі. При цьому сформованість навички з опорою на правило встановлюється під час читання незнайомих студентам слів.

Навчання читання слів, що не підпадають під жодне правило, може здійснюватися:

- на основі слів з аналогічним звуком, що читаються за правилами. Слова, що не підпадають під це правило, але з цим же звуком, включаються до ряду цих слів;
- із використанням часткової транскрипції з виділенням відповідних букв, що передають цей звук;
- із використанням повної транскрипції;
- за аналогією;
- на основі читання за викладачем. У цьому разі оволодіння читанням таких слів відбувається на основі імітації.

Під час навчання читанню речень важлива послідовність дій студентів; спочатку студент повинен уважно вдивитися в речення, так би мовити прочитати його подумки, і намагатися зрозуміти, про що воно, і таким чином підготуватися до відтворення зразкового читання викладача.

Під час навчання читанню речень зразкове читання викладача обов'язкове, оскільки інтонаційне оформлення студенти засвоюють шляхом наслідування. Контроль читання речень здійснюється вголос та індивідуально.

У процесі оволодіння мовою читання може виступати як засіб і як мета навчання. Читання як засіб вивчення мови широко використовується для кращого оволодіння лексикою. Виконання вправ підручника дозволяє студенту багаторазово зустрічати слово в різних поєднаннях і, таким чином, краще засвоювати його звукову форму шляхом читання вголос, графічну форму – шляхом зорового сприйняття графемного складу, граматичну форму – завдяки спостереженню за вживанням цього слова в різних типах речень. Це дозволяє краще засвоїти значення слова, оскільки воно зустрічається в різноманітних контекстах, а також його вживання в різних життєвих ситуаціях, відображених у друкованому матеріалі.

Читання є важливим засобом оволодіння граматичним аспектом англійської мови як у плані морфології, так і синтаксису. Виконання вправ, пов'язаних із читанням, сприятиме більш міцному оволодінню граматику.

Під час читання важливо стежити за тим, щоб розуміння прочитаного досягалося і завдяки пізнанню граматичних форм граматичних сигналів, граматичної структури речення, а не тільки за рахунок знання слів.

Читання створює сприятливі умови для запам'ятовування, а, отже, для більш міцного засвоєння мовного й мовленнєвого навчального матеріалу [5].

Проте роль читання як засобу навчання не обмежується тільки цим. Читання текстів є важливим засобом, що сприяє формуванню мовленнєвих умінь, у їх монологічній та діалогічній формах. Під час читання різноманітних текстів студенти опановують композиційні особливості побудови опису, розповіді, міркування, бачать, як починається текст і чим він закінчується. Вони бачать, як будуються висловлювання різної довжини (речення, текст), різної форми (монолог, діалог) тощо. Іншими словами, студенти опановують логіку побудови висловлювань (як потрібно сказати) і можуть перенести її на побудову власних усних висловлювань. На початковому етапі особливо велика роль тексту як опори для розвитку усного мовлення на першому репродуктивному рівні, який характеризується відсутністю самостійності як у виборі мовного оформлення, так і у

визначенні змісту висловлювання, а також для розвитку висловлювань другого рівня, репродуктивно-продуктивного, на якому виникають елементи творчості та самостійності [2; 3].

Якщо за одиницю навчання діалогічного мовлення береться короткий діалог-зразок, то тут без читання не обійтися. Студенти читають текст діалогу, відпрацьовують його виразне читання, потім повторюють це вдома. Читаючи його кілька разів, вивчають напам'ять і тільки потім переходять до подальшої роботи над ним.

Аудіювання і читання належать до рецептивних видів мовленнєвої діяльності, пов'язаної з отриманням інформації: у першому випадку – через слуховий канал, у другому – через зоровий. У їхній основі лежать спільні або близькі вміння, пов'язані з вилученням інформації, що надходить, наприклад, під час аудіювання – виділення основної думки повідомлення, під час читання – уміння виокремлювати головне. Звідси цілком очевидно що, чим більше читає студент, тим легше йому опанувати аудіювання, і навпаки. І, таким чином, читання можна розглядати як засіб навчання аудіюванню.

Висновки. Якщо студенти оволодіють читанням англійською мовою, тобто навчатися отримувати інформацію з друкованого тексту, це відкриє їм можливість розширювати й збагачувати себе знаннями та отримувати задоволення від цієї діяльності мовою, що вивчається. Для цього, як зазначалося вище, вони повинні оволодіти процесуальним боком читання, тобто технікою читання.

Запас мовного матеріалу, яким володіють студенти початкового етапу, не завжди дозволяє викладачам створити цікаві, привабливі за своєю пізнавальною інформацією тексти. На першому році вони переважно є логічно зв'язаним набором речень. Але обійтися без таких текстів практично не вдається. Тому важливо забезпечувати ці тексти спеціально продуманими комунікативними завданнями, які слід виконувати під час роботи над текстом. Вони повинні бути пов'язані, по можливості, зі смисловою стороною, змушувати вже на початковому етапі студента думати, виявляти себе як особистість, використовувати свій життєвий досвід.

Із самого початку навчання слід прищеплювати студентам певну культуру читання, тобто вчити їх тому, як починати роботу над текстом, що з ним робити далі, чим завершити цю роботу.

Як засіб отримання інформації читання виступає в основному у формі читання подумки. Це застосування сформованих мовленнєвих, лексичних і граматичних навичок для отримання інформації з тексту як завершеного цілого.

Якщо студенти практично оволодіють читанням як видом мовленнєвої діяльності, тобто навчатися отримувати з тексту інформацію, це дозволить їм успішніше вирішувати виховне, розвиваюче та освітнє завдання.

У навчанні читанню слід підкреслити важливу роль формування, у першу чергу, його процесуального боку, оволодіння яким забезпечує і змістовно-смысловий бік. Навчання читанню має здійснюватися на свідомій основі та із залученням студентів до самостійної активної роботи з оволодіння складними навичками й уміннями під час вивчення англійської мови. В аудіюванні та говоріння також велика роль відводиться читанню в оволодінні мовленнєвими, лексичними, граматичними навичками.

Список джерел інформації / References

1. Harmer, J. (1991), *The Practice of English Language Teaching*, Longman, p. 249.
2. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача / Н. Ю. Бутенко. – К. : КНЕУ, 2001. – 138 с.
Butenko, N.Yu. (2001), *Communicative skills of the teacher [Komunikatyvna maysternist' vykladacha]*, KNEU, Kyiv, 138 p.
3. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні / Н. Ю. Бутенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 253 с.
Butenko, N.Yu. (2003), *Communicative processes in learning [Komunikatyvni protsesy u navchanni]*, KNEU, Kyiv, 253 p.
4. Дроздова І. П. Методика викладання, педагогіка та психологія вищої освіти : навч. посібник / І. П. Дроздова. – Х. : ХНАМГ, 2008. – 142 с.
Drozdova, I.P. (2008), *Methods of teaching, pedagogy and psychology of higher education: Textbook [Metodyka vykladannay, pedagogika ta psychologiay vyschoi osvitu: navch. posibnuk]*, KNAME, Kharkiv, 142 p.
5. Олійник Л. Й. Інноваційні технології викладання іноземних мов [Електронний ресурс] / Л. Й. Олійник. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm
Oliynyk, L.Y., “Innovative technologies of teaching foreign languages” [“Innovatsiyni tekhnolohiyi vykladannya inozemnykh mov”], available at: http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm

Борисова Аліна Олексіївна, канд. психол. наук, проф., зав. кафедри іноземних мов, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: interhduht@gmail.com.

Борисова Алина Алексеевна, канд. психол. наук, проф., зав. кафедрой иностранных языков, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: interhduht@gmail.com.

Borysova Alina, Cand. of Psychological Sc., associate professor, head of foreign languages department, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-69; e-mail: interhduht@gmail.com.

Колесник Аліна Олексіївна, канд. техн. наук, доц., кафедра іноземних мов, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: inmov.hduht@gmail.com.

Колесник Аліна Алексеевна, канд. техн. наук, доц., кафедра иностранных языков, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: inmov.hduht@gmail.com.

Kolesnyk Alina, Cand. of Techn. Sc., associate professor of department of Foreign Languages of Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-69; e-mail: inmov.hduht@gmail.com.

Мануєнкова Олена Олегівна, доц., кафедра іноземних мов, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: inmov.hduht@gmail.com.

Мануєнкова Елена Олеговна, доц., кафедра иностранных языков, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: inmov.hduht@gmail.com.

Manuyenkova Olena, associate professor of department of Foreign Languages of Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-69; e-mail: inmov.hduht@gmail.com.

Архипова Вікторія Олександрівна, доц., кафедра іноземних мов, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: inmov.hduht@gmail.com.

Архипова Виктория Александровна, доц., кафедра иностранных языков, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: inmov.hduht@gmail.com.

Arkhylova Victoria, associate professor, department of foreign languages, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-69; e-mail: inmov.hduht@gmail.com.

Рекомендовано до публікації канд. філол. наук, доц. М.М. Матліною, канд. філол. наук, доц. І.В. Удовенко, канд. іст. наук, проф. А.С. Міносяном. Отримано 30.09.2017. ХДУХТ, Харків.

DOI: 10.5281/zenodo.1109728